

characterized by the following features of organization of technopark: universities provide with advice or ideas, direct participation of a higher educational institution in technological or research park activity; availability of production and exhibition area, creating opportunities for promotion of products on the market. The features of the European model of industrial park have been determined: availability of specialized area designed to accommodate the large number of small firms; several founders, including research institute or university and regional authorities. It has been concluded that there are some real preconditions for innovation and technological development of the economy in Ukraine: a powerful scientific and technical potential; significant educational potential; multilevel system of education; availability of various natural resources that should help create a system of knowledge generation, stimulation of business activity. Prospects for further research of this problem is to determine the strategy of regional policy in Ukraine and its impact on the decentralization of the economy.

Keywords: European regional policy, technological parks, innovation.

Одержано 12.02.2015 р.

УДК 631.11

Щурик Михайло Васильович,
д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів і кредиту,
Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Аналізується динаміка розвитку підприємств сільського господарства. Визначено, що діючі організаційно-правові засади розвитку вітчизняного аграрного сектора не забезпечують належний розвиток соціальної інфраструктури села, генези сільських територій. Мета статті – дослідити основні причини, які гальмують і не забезпечують успішного вирішення завдань розвитку сільськогосподарського виробництва і сільських територій. Оцінено вплив земельної та аграрної реформ на розв'язання соціально-економічних завдань на селі. Порівнюється розвиток соціальної інфраструктури сільських територій із генезою сільськогосподарського виробництва. Акцентується увага на зростанні розриву між соціальними і виробничими проблемами на селі. Обґрунтовується необхідність формування на селі нової політики соціального розвитку, в основу котрої слід покласти життєві інтереси селян, без яких досягнути успіху в аграрному секторі неможливо. Проаналізовано механізми формування сільськогосподарських підприємств, також їх участь у процесах розвитку сільських територій. Визначено, що нині можна одержати реальну допомогу для потреб розвитку сільських територій лише від великих сільськогосподарських підприємств, які займаються виробництвом тваринницької продукції, а їх частка складає менше 2% від загальної кількості. Значна увага приділена кадровому забезпеченню аграрного сектора, потребі вкладання інвестицій у живий капітал. Обґрунтована необхідність посилення участі в процесах розвитку аграрного сектора й сільських територій органів місцевого самоврядування. Пропонується радикально змінити відносини з приводу оренди сільськогосподарських земель між органами місцевої влади і великими сільськогосподарськими підприємствами (агрохолдингами). Обґрунтовується потреба розробити в кожному сільському населеному пункті план соціально-економічного розвитку. Запропоновано диверсифікувати джерела надходження коштів для потреб сільських громад. При цьому значно більше уваги слід приділяти розвитку господарств населення, котрі мають нині в підпорядкуванні і власності майже дві третини сільськогосподарських угідь. При цьому особливу увагу слід приділити вирішенню демографічних проблем, вкладенню інвестицій у живий капітал. Рекомендовано оптимізувати розміри землеволодіння та землекористування, керуючись при цьому ефективністю використання та охорони земельних ділянок, рівнем доходів та забезпеченістю продовольчою продукцією, що виробляється особистими підсобними господарствами.

Ключові слова: розвиток, програма, добробут, населення, фінансування, агрогосподарства, земля.

ВСТУП

Постановка проблеми. Діючі організаційно-правові засади розвитку вітчизняного аграрного сектора не забезпечують належний розвиток соціальної інфраструктури села, генези сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку аграрного сектора, сільських територій постійно знаходяться в центрі досліджень

багатьох відомих вітчизняних і зарубіжних учених, бізнесових структур, політиків тощо. При цьому напрями аналізу вирізняються надзвичайною шириною й багатовекторністю. Предметом дослідження слугує процес організації сільськогосподарського виробництва, соціальна інфраструктура, екологія, сільські території тощо. При цьому на особливу увагу заслуговують публікації науковців, які стосуються

поєднання розвитку аграрних підприємств і сільських територій у яких детермінантою поступу вперед є соціальний капітал, селянин. Якщо декілька десятиліть тому конкурентні переваги визначалися головним чином природними ресурсами та капіталом, то в сучасних умовах формування постіндустріального суспільства економічне зростання розвинутих країн на 64% залежить від рівня людського й соціального потенціалу, на 20% – від природних ресурсів та на 16% – від капіталу [1]. Зрозуміло, що успішний розвиток вітчизняного аграрного сектора залежить, передусім від участі в ньому соціального капіталу, створення належних умов проживання селян на сільських територіях. Під соціальним капіталом розуміють соціальні відносини та зв'язки, що формуються в аграрному секторі економіки, які ґрунтуються на довірі та спонукають учасників до ефективних дій з метою досягнення спільних цілей [2, с. 77].

Вченими наголошується, що належна організація, досягнення збалансованості між аграрним сектором і соціально-економічним розвитком села генерується адекватною земельною політикою. Відомо, що наріжним каменем успішної діяльності сільськогосподарського виробництва слугують земельні ресурси, характер відтворення визначається земельною політикою, яка визначає напрями використання та охорони земель для досягнення соціально-економічних й екологічних цілей розвитку, забезпечуючи при цьому максимізацію ефективності землекористування із безпекою природного середовища, загального добробуту суспільства в короткостроковій і довгостроковій перспективі [3, с. 183].

Таким чином успішний розвиток сільськогосподарського сектора в Україні значною мірою регулюється земельними ресурсами, аграрною політикою, котра продукується адекватними державними структурами. Чинні засади генези земельних відносин, вирішення соціально-економічних і екологічних завдань в сільській місцевості було закладено земельною й аграрною реформою, котрі здійснювались завдяки заходам роздержавлення, паюванням та приватизацією землі й майна. Одночасно цілеспрямована тодішня аграрна політика забезпечила тотальне руйнування сільськогосподарських агроформувань, якими, в переважній своїй більшості, здійснювалось не лише виробництво сільськогосподарської продукції, а й вирішувались завдання розвитку сільських територій, соціально-економічні проблеми сільських мешканців. За результатами цих трансформаційних заходів практично повністю занепала інфраструктура сільських територій, а селянин майже повністю позбувся соціального захисту. Аграрний сектор було розділено на три групи: дрібні земельні власники і користувачі земельних ділянок (домогосподарства), сільськогосподарські підприємства (фермерські та приватні господарства, виробничі кооперативи, господарські товариства тощо) та агрохолдинги (великі сільськогосподарські підприємства). Вченими зазначається, що такий поділ земельних ресурсів АПК спричинив до багатьох деструктивів, які негативно

вплинули, передусім на технологію виробництва сільськогосподарських підприємств. Дрібно товарність сільського господарства, розподіл земель на паї, зосередження значної частини виробництва сільськогосподарської продукції в господарствах населення призвели до порушення організації території сільськогосподарських підприємств, відсутності сівозмін, посилення процесів ерозії тощо [4]. Слід зазначити, що вченими досліджуються і інші недосконалості, пов'язані з аграрним сектором вітчизняної економіки. Разом з тим успішна діяльність сільського господарства залежить не лише від нарощування темпів виробництва аграрної продукції, а й розвитку сільських територій, соціального захисту сільських мешканців. Дана проблематика поки що не є достатньо досліджена наукою.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті – дослідити основні причини, які гальмують і не забезпечують успішного вирішення завдань розвитку сільськогосподарського виробництва і сільських територій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Запровадження ринкової моделі розвитку вітчизняного аграрного сектора призвело до радикальних змін в аграрній сфері. Нині сільське господарство, незважаючи на кризові явища в національному секторі економіки, продовжує нарощувати обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Передусім це стосується озимих зернових культур, соняшника, кукурудзи, картоплі по яких склалася позитивна динаміка. Як результат, аграрним сектором України за останні 3-5 років значно збільшився експорт рослинницької сільськогосподарської продукції. Разом з тим вченими зазначається, що сформована в Україні система земельних відносин на засадах приватної власності не створила умов і дійових механізмів ефективного і водночас екологічно безпечного землекористування. Усі землевласники і землекористувачі використовують землі передусім для отримання прибутку [5, с. 78-79]. Інакше кажучи детермінантою, кінцевою метою використання земельних ресурсів є гроші, прибуток, які часто досягаються через попирання соціальних інтересів, надмірну експлуатацію земельних ресурсів. В той же час досвід розвинених країн світу свідчить, що в сільському господарстві раціональними вважаються такі форми господарювання, коли зберігаються робочі місця для селян, які одночасно є і власниками і працівниками, упереджують надмірну експлуатацію природних ресурсів та антропогенне навантаження на ґрунти, не допускають істотного зниження їхніх відновлювальних і відтворювальних можливостей [6, с. 65].

Аналіз структури суб'єктів діяльності в аграрному секторі України засвідчує, що нині найбільш потужними, достатньо технічно озброєними і технологічно оснащеними є великі агропідприємства – агрохолдинги, котрі мають у підпорядкуванні десятки, сотні тисяч га сільськогосподарських земель. На жаль

зусилля їхньої діяльності спрямовуються, передусім для власного збагачення, часто ігноруючи соціальними потребами селян та економічними нормами. Це при тому, що для організації сільськогосподарського виробництва ними використовуються сільськогосподарські угіддя, котрі знаходяться в адміністративних межах місцевих органів самоврядування. Основні недоліки процесу розвитку агрохолдингів в Україні стосуються переважно нехтування з їх боку соціальними та екологічними проблемами на селі, у тому числі допущення ними хижацької експлуатації земельних угідь з метою максимізації власного прибутку в умовах недостатньо розвинутої нормативно-правової системи регулювання діяльності агрохолдингів [7, с. 83]. Однозначне твердо переконує у потребі вироблення нових нормативно-правових засад становлення та розвитку великих сільськогосподарських підприємств, які би корелювали організацію сільськогосподарського виробництва з інтересами сільських громад, розвитком сільських територій. Мова йде про створення та запровадження дієвих механізмів, котрі слід спрямувати на узгодження інтересів господарюючих суб'єктів з інтересами місцевого населення, сільських громад і, за великим рахунком, усього суспільства (тобто такі, що забезпечують модернізацію аграрного сектора як цілісної системи), які нині практично залишаються не розробленими [8, с. 58].

Саме агрохолдинги, якими нині виробляється та експортується лівова частина продукції сільського господарства повинні забезпечити відродження, становлення і розвиток сільських територій, оскільки вони володіють достатніми матеріальними і фінансовими ресурсами, котрі частково слід спрямувати на розвиток сільських потреб. Більше того, задекларована на найвищому урядовому рівні децентралізація економіки, формування нового адміністративно-територіального устрою в Україні потребує проведення саме таких заходів.

Розвиток аграрного сектора і сільських територій завжди здійснювався як дві органічно поєднанні складові єдиного суспільного процесу. Аксиоматичним при цьому слід вважати те, що втрата, або недостатньо налагоджений взаємозв'язок, взаємозалежність між сільськогосподарськими підприємствами і сільськими населеними пунктами призводить у кінцевому рахунку до соціальних втрат, деградації та вимирання сільських мешканців. Як результат сільськогосподарське виробництво, як процес, частково втрачає головну продуктивну силу, каталізатор розвитку сільськогосподарських підприємств. Зважаючи на це кожна корпорація має розглядатися як соціальне підприємство, чий існування і рішення можуть бути виправдані, тільки якщо вони служать суспільній, або соціальній меті [9].

Саме селянин є, був і залишатиметься найбільш дієвою детермінантою розвитку аграрного сектора, яка залежить від соціального забезпечення облаштування соціальної інфраструктури на селі, а також розвитку сільських територій. Означене засвідчує про потребу розробки кожним сільськогосподарським підприємством у своєму бізнес-плані розділу, який би конкретно регулював та визначав його участь у вирішенні соціальних завдань на селі, надання матеріальної допомоги селянину.

Аналіз засвідчує, що в нинішніх умовах далеко не всі аграрні господарства спроможні надати допомогу в розвитку сільських територій. Передусім це стосується малих і середніх сільськогосподарських підприємств: абсолютної більшості фермерських і приватних господарств, виробничих кооперативів, господарських товариств, які самі перебувають у фінансовій скруті. Дані офіційної статистики засвідчують, що майже половина фермерських господарств, які репрезентують найбільш чисельну групу сільськогосподарських підприємств завершили 2012 рік зі збитками (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл діючих фермерських господарств за рівнем чистого доходу (виручки) від реалізації сільськогосподарської продукції [10, с. 182]

Види діючих фермерських господарств	У % до загальної кількості	Рівень рентабельності, %
Діючі фермерські господарства – всього у т.ч. з чистим доходом (виручкою), тис. грн.	100,0	27,8
до 50,0	47,2	-8,5
50,1 – 100,0	14,9	10,4
100,1 – 200,0	11,2	3,0
200,1 – 300,0	6,0	16,9
300,1 – 500,0	4,2	4,2
500,1 – 1000,0	5,7	8,8
1000,1 – 5000,0	8,8	17,1
5000,1 – 10000,0	1,4	30,8
більше 10000,0	0,6	60,2

Звісно, що абсолютна більшість фермерських господарств фінансово не може забезпечити виділення коштів на облаштування й розвиток сільських територій. Не мають такої можливості також значна частина сільськогосподарських підприємств, які займаються виробництвом тваринницької продукції (табл. 2).

Таким чином, де-факто нині можна одержати реальну допомогу для потреб розвитку сільських територій лише від великих сільськогосподарських підприємств, які за результатами господарювання в аграрному секторі одержують значні прибутки, а саме виробництво – високорентабельне. Однак таких небагато, оскільки частка беззбиткових

агрогосподарств, які займаються виробництвом загальної кількості тваринницької продукції складає менше 2% від

Таблиця 2

Розподіл сільськогосподарських підприємств за рівнем чистого доходу (виручки) від реалізації продукції тваринництва у 2012 році [10, с. 53]

Типи сільськогосподарських підприємств	У % до загального значення			Рівень рентабельності, %	У середньому на 1 підприємство	
	кількості підприємств	обсягу чистого доходу (виручки)	загальної чисельності зайнятих		чистий дохід (виручка), тис. грн.	чисельність зайнятих, осіб
Підприємства з чистим доходом (виручкою) до 1 млн. грн.	100,0	100,0	100,0	14,3	6041	36
до 1 млн. грн.	54,9	2,5	17,0	-29,6	279	11
1,1 – 2,5	16,5	4,5	12,0	-19,2	1662	26
2,6 – 5,0	11,1	6,5	12,6	-10,9	3543	41
5,1 – 10,0	7,9	9,2	13,3	-6,4	7049	62
10,1 – 20,0	5,0	11,4	14,0	-3,3	13799	102
20,1 – 50,0	3,0	15,7	16,2	3,3	31954	199
50,1 – 100,0	0,8	8,7	3,9	14,7	66572	180
більше 100,0 млн. грн.	0,8	41,5	11,0	55,7	256747	414

Однак це не означає і не дає підстави стверджувати, що сільськогосподарські підприємства повинні залишатися осторонь від розв'язання проблем розвитку сільських територій, соціального захисту селян, формування соціальної інфраструктури. Земельні ресурси, увесь природно-ресурсний потенціал сільських населених пунктів є власністю сільських громад. Саме вони повинні вирішувати питання, що стосується надання у власність, підпорядкування землі фізичним, юридичним особам. Ці та інші складові організації аграрних господарств дають право вибору для сільської громади, органів місцевого самоврядування. Сільська громада має володіти правом заключати угоди щодо землеволодіння, землекористування, оренди сільськогосподарських угідь із тими бізнесовими структурами, котрі зуміють зробити сільськогосподарську діяльність прибутковою, високорентабельною. Більше того, нині це сингулярний шлях успішного поєднання розвитку сільського господарства та сільських територій. Йдеться про те, що земельними угіддями, котрі орендуються, є власністю, або перебувають у користуванні сільськогосподарських підприємств (агροхолдингів, фермерських і приватних господарств, виробничих кооперативів, господарських товариств тощо) мають реально розпоряджатися й контролювати місцеві органи самоврядування, громада. Саме в такому форматі слід забезпечувати проведення трансформаційних заходів у зв'язку з децентралізацією державного управління, котра слугує ключовою передумовою асоційованого членства України в складі ЄС. Тільки завдяки побудові нових взаємовідносин між сільськогосподарськими підприємствами та місцевими органами самоврядування буде забезпечена прибуткова діяльність суб'єктів володіння та користування природно-ресурсним потенціалом населених пунктів та появиться нове джерело

фінансування потреб сільських громад включаючи заходи реалізації та розвитку сільських територій. При цьому, що особливо важливо буде подолана перманентна збитковість багатьох сільськогосподарських підприємств. Одночасно зменшиться навантаження на Державний та місцеві бюджети, з яких щорічно виділялося сотні мільйонів грошових коштів на потреби підтримки сільського господарства та розвитку сільських територій.

Звісно, що проведення децентралізації фінансового забезпечення аграрного сектора та розвитку сільських територій через ротацію збиткових сільськогосподарських підприємств на прибуткові не забезпечить в достатній мірі вирішення завдання задоволення фінансових потреб сільських громад. Цей процес буде тривалим і суперечливим, оскільки будуть зачеплені приватні та бізнесові інтереси багатьох власників сільськогосподарських підприємств, котрі за десятки років дуже звикли, що їхня збиткова діяльність буде покрита державою. Нам представляється, що такий шлях розвитку аграрного сектора не може вважатися дієвим. Він по великому рахунку є хибним. Державна допомога сільськогосподарському сектору економіки має надаватися лише для потреб виконання державних програм, виникнення і попередження природних катаклізмів, стихійного лиха, форс мажорних подій. Безгосподарність, марнотратність власників і користувачів, орендарів сільськогосподарських земель слід долати самостійно за рахунок власних фінансових, трудових і матеріальних ресурсів. Це аксіома без усвідомлення якої не вдасться каталізувати розвиток аграрного сектора і сільських територій. Кожне сільськогосподарське підприємство має обов'язково за рахунок власних фінансових коштів надавати фінансову або матеріальну допомогу в розвитку сільських територій, оскільки ним використовуються сільськогосподарські угіддя, котрі належать сільській

громаді.

Важливим заходом на шляху організації сільських населених пунктів є розробка стратегічного плану їх розвитку. При цьому особливу увагу слід приділити вирішенню демографічних проблем, вкладенню інвестицій у живий капітал, оскільки за останні десятиріччя різко зменшується число сільських мешканців, громад. Більшого того, в Україні має місце повне зникнення (вимирання) окремих сіл. Нині, на наше глибоке переконання, це є найбільша проблема, без вирішення якої розвиток сільських територій позбавлений будь-якого змісту.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз розвитку сільськогосподарського виробництва й сільських територій у нашій країні засвідчує про певну їх асинхронність. Тобто підприємства, котрі займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, використовуючи для цього сільськогосподарські угіддя населених пунктів, не приймають належної участі в заходах по облаштуванню сільських територій. Це стосується практично всіх аграрних господарств, включаючи великі агрохолдинги, дрібних і середніх підприємств, домогосподарств тощо. Утворився своєрідний розрив між інтересами суб'єктів господарювання (сільськогосподарських підприємств) і сільськими громадами. Це при тому, що для організації власної сільськогосподарської діяльності агрогосподарства використовують земельні ресурси, котрі перебувають у підпорядкуванні сільських громад. Відсутність коштів у місцевих бюджетах є однією з причин, які посилюють деградацію сіл, депопуляцію сільських мешканців і унеможливають розвиток сільських територій.

Найважливішими причинами відсутності надходжень грошових коштів до бюджетів органів самоврядування, як засвідчує аналіз, є збиткова діяльність абсолютної більшості сільськогосподарських підприємств. Це стосується фермерських господарств, виробничих кооперативів,

домогосподарств тощо. Найбільш збитковими на фоні всіх сільськогосподарських підприємств, як засвідчують дані офіційної статистики, є агрогосподарства, котрі займаються виробництвом і реалізацією тваринницької продукції. Утворилося своєрідне замкнено коло: збиткова діяльність агрогосподарств унеможливило відрахування ними коштів для потреб місцевих бюджетів, і, як результат ущерблено розвиток сільських територій. Діючі взаємовідносини між місцевими органами самоврядування та великими сільськогосподарськими підприємствами (агрохолдингами) також не передбачають відрахування коштів на потреби розвитку сільських територій, оскільки останні перераховують податки не місцевій громаді, а в бюджети вищих рівнів. Звісно, що діючи засади фінансового забезпечення розвитку сільських територій потребують внесення суттєвих змін. Передусім нагальною є потреба зробити це великими агропідприємствами. Йдеться про те, що вітчизняний законодавець повинен передбачити обов'язкове відрахування частини податкових надходжень до місцевих бюджетів, оскільки агропідприємства використовують земельні ресурси сільських населених пунктів.

Фінансові відрахування до фондів органів місцевого самоврядування мають здійснювати також середні і малі агрогосподарства, господарства населення. Їхня збиткова діяльність не може слугувати причиною недофінансування потреб розвитку сільських територій. Більш ніж очевидно, що результати їхнього господарювання часто носять суб'єктивний характер, за яким скривається безгосподарність, невміння належним чином організувати сільськогосподарське виробництво. Саме тому випробуванним кроком, на нашу думку, має стати ротація збиткових підприємств на прибуткові. При цьому виправданим є зміна власника, котрий зуміє організувати прибуткову діяльність сільськогосподарського підприємства і таким чином забезпечувати обов'язкові фінансові відрахування для потреб розвитку сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юрчишин В. «Зарплатні сльози». Хто винен і що робити ? / В. Юрчишин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=814.
2. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання. – 2011. – 263 с.
3. Формування моделі управління природними ресурсами в ринкових умовах господарювання: [монографія] / [за заг. ред. М. А. Хвесика]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 304 с.
4. Из-за эрозии грунтов Украина ежегодно теряет 10 млрд. дол. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economics.lb.ua/state/2012/01/24/133287_izza_erozii_gruntov_ukraina.html
5. Нагірна В. П. Возможные угрозы сельскому хозяйству Украины с позиций экобезопасности / В. Нагірна, І. Савчук // Економіка України. – 2014. – № 2. – С. 71-83.
6. Піменова О. В. Модель оцінки ефективності форм господарювання в аграрному секторі / О. Піменова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 4. – С. 63-72.
7. Хвесик М. А. Екологічна криза в Україні: соціально-економічні наслідки та шляхи їх подолання / М. Хвесик, А. Степаненко // Економіка України. – 2013. – № 8. – С. 55-72.
8. Бородіна О. М. Аграрний розвиток і саморозвиток громад: модернізація через взаємну адаптацію (теоретико-методологічний аспект) / О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2014. – № 4. – С. 55-72.

9. Dahl R.A. A Prelude to Corporate Reform / Business and Society Review. – 1972. – Spring. - № 1.

10. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2012 рік / Відп. за вип. О. М. Прокопенко // Державна служба статистики України, 2013.

Щурик Михайл Васильевич

ДЕТЕРМИНАНТЫ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА И СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Анализируется динамика развития предприятий сельского хозяйства. Определено, что действующие организационно-правовые основы развития отечественного аграрного сектора не обеспечивают надлежащее развитие социальной инфраструктуры села, генезиса сельских территорий. Цель статьи - исследовать основные причины, которые тормозят и не обеспечивают успешного решения задач развития сельскохозяйственного производства и сельских территорий. Оценено влияние земельной и аграрной реформ на решение социально-экономических задач на селе. Сравнивается развитие социальной инфраструктуры сельских территорий с генезисом сельскохозяйственного производства. Акцентируется внимание на рост разрыва между социальными и производственными проблемами на селе. Обосновывается необходимость формирования на селе новой политики социального развития, в основу которой следует положить жизненные интересы крестьян, без которых достичь успеха в аграрном секторе невозможно. Проанализированы механизмы формирования сельскохозяйственных предприятий, а также их участие в процессах развития сельских территорий. Определено, что в настоящее время можно получить реальную помощь для нужд развития сельских территорий только от крупных сельскохозяйственных предприятий, которые занимаются производством животноводческой продукции, а их доля составляет менее 2% от общего количества. Значительное внимание уделено кадровому обеспечению аграрного сектора, потребности вложения инвестиций в живой капитал. Обоснована необходимость усиления участия в процессах развития аграрного сектора и сельских территорий органов местного самоуправления. Предлагается радикально изменить отношения по поводу аренды сельскохозяйственных земель между органами местной власти и крупными сельскохозяйственными предприятиями (агрохолдингами). Обосновывается необходимость разработать в каждом сельском населенном пункте план социально-экономического развития. Предложено диверсифицировать источники поступления средств для нужд сельских общин. При этом гораздо больше внимания следует уделять развитию хозяйств населения, которые имеют в настоящее время в подчинении и собственности почти две трети сельскохозяйственных угодий. При этом особое внимание следует уделить решению демографических проблем, вложению инвестиций в живой капитал. Рекомендовано оптимизировать размеры землевладения и землепользования руководствуясь при этом эффективностью использования и охраны земельных участков, уровнем доходов и обеспеченностью продовольственной продукцией, производимой личными подсобными хозяйствами.

Ключевые слова: развитие, программа, благосостояние, население, финансирования, агрохозяйства, земля.

Shchuryk M.

THE DETERMINANTS OF THE AGRARIAN SECTOR AND RURAL AREAS DEVELOPMENT

The dynamics of agricultural development has been analysed. The impact of a land and agrarian reform on solving social and economic problems in the countryside has been estimated. The development of social infrastructure of the rural areas has been compared with the genesis of the agricultural production. The necessity of forming a new rural social development policy has been grounded the basis of which should become the vital interests of farmers, without which the success in the agricultural sector is impossible. The mechanism of forming agricultural enterprises and their participation in the process of rural development has been analysed. The significant attention is paid to a staff support of the agrarian sector and to the need of investing into real capital. The necessity of strengthening participation of the local government in developing the agricultural sector and rural areas has been grounded. It has been proposed to radically change the relationship on lease of agricultural land between local authorities and large farms. The need to work out a plan of social and economical development in every rural settlement has been substantiated. The diversification of the sources of funds for the needs of rural communities has been offered. In addition to this much more attention should be paid to the development of farms, which have in the subordination and ownership almost 2/3ds of agricultural lands. It is recommended to optimize the size of land ownership and land use, guiding by the effectiveness of land use and land conservation, by the level of income and supply of food products, produced by private households.

Keywords: development, application, welfare, population, funding, agroeconomy, land.

Одержано 16.02.2015 р.